

Столяр А. С.,
студент,
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЗАХИСТ ОСІБ, ЩО КОРИСТУЮТЬСЯ МІЖНАРОДНИМ ІМУНІТЕТОМ

В світовій історії відомо чимало фактів пов'язаних порушенням визнаних священними дипломатичних привілеїв та імунітетів. Достатньо пригадати вбивство лівими есерами графа Мірбаха, посланника Німеччини в РСФРР, у липні 1918 р. вбивство терористами в 1934 р. в Марселі югославського короля Олександра і міністра закордонних справ Франції Барту у Москві, вбивство графа Бернадота при здійсненні ним місії ООН на Близькому Сході в 1948 р. Ці та ряд інших випадків спричинили необхідність встановити особливу відповідальність за посягання на іноземних представників.

Зокрема, після вбивства терористами в 1934 р. в Марселі югославського короля Олександра і міністра закордонних справ Франції Барту Ліга націй змушена була приступити до обговорення питання про відгородження світу від терористичних дій, направлених на провокацію війни. 10 грудня 1934 р. Рада Ліги націй прийняла рішення, відповідно до якого на всіх державах лежить обов'язок не заохочувати і не терпіти на своїй території жодної терористичної діяльності, що переслідує політичні цілі, кожна держава не повинна нічим нехтувати у справі попередження і репресії терористичних актів та надання в цих цілях допомоги тим урядам, які за нею звернуться. З метою забезпечення належної співпраці держав у боротьбі з тероризмом Рада Ліги націй прийняла в 1934 р. рішення утворити Комітет експертів у складі 11 країн, який розробив попередній проект міжнародної конвенції по боротьбі з тероризмом.

За дорученням Генеральної Асамблеї Комісія міжнародного права ООН вивчила питання про захист і недоторканість дипломатичних агентів та інших осіб, які користуються спеціальним захистом відповідно до міжнародного права. Розроблений нею Проект статей ліг в основу прийнятої Генеральною Асамблеєю на сесії в 1973 р. Конвенції про запобігання та покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів (набрала чинності 20 лютого 1977 р.). Відповідно до Конвенції, особою, яка користується міжнародним захистом, є: а) глава держави, глава уряду чи міністр закордонних справ, що знаходяться в іноземній державі, а також супроводжуючі їх члени сім'ї; б) будь-який представник або посадова особа держави, або посадова особа чи інший агент міжнародної організації, який у час, коли проти нього, його офіційних приміщень, його житлового приміщення або його транспортних засобів було скоєно злочин, має право на спеціальний захист від будь-якого нападу на його особу, а також членів його сім'ї.

Конвенція кваліфікує злочини проти осіб, що користуються міжнародним захистом, як тяжкі. Кожна держава-учасниця Конвенції повинна передбачити у своєму кримінальному законодавстві покарання за такі злочини з огляду на їх тяжкий характер. Так, розділ XX Кримінального кодексу України «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» містить ст. 443.

Посягання на життя представника іноземної держави, та ст. 444. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист.

Однак у західній літературі, хоча й не часто, зустрічаються теорії, згідно з якими немає необхідності встановлювати особливу відповідальність за посягання на іноземних представників. Австрійський юрист Стрізовер, наприклад, писав: «Стару ідею недоторканності посланників потрібно пов'язувати з тим станом речей, який існував у давно минулі часи, коли іноземці взагалі перебували поза законом. Але в наші дні кожен іноземець користується захистом закону і його недоторканність гарантована міжнародним правом». Тому, підсумовує автор, в даний час є мало підстав виділяти особливі норми, що встановлюють відповідальність за посягання проти представників іноземних держав.

Слід зазначити що в літературі неоднозначно дається визначення поняття іноземній представник, зокрема, В. Д. Менинагін і Б. А. Куринов вважають, що до представників іноземної держави відносяться глави іноземних держав, дипломатичні представники, керівники або члени іноземних делегацій, всякі інші державні і політичні діячі, іноземні кореспонденти, іноземні громадяни – представники науки, техніки, культури, релігійні діячі і т.д., тобто по суті будь-який іноземний громадянин.

На нашу ж думку, поняття «представник не є рівнозначним поняттю «громадянин іноземної держави» Представник іноземної держави, на наш погляд, це – фізична особа, уповноважена належним державним чи громадським органом представляти в нашій країні відповідну іноземну державу чи громадську організацію цієї країни і здійснювати діяльність, що має представницький характер. Відповідно до цього визначення до представників іноземних держав повинні бути віднесені: глави держав і урядів та їх заступники, члени урядів, міністри, депутати парламентів, керівники органів влади штатів, провінцій, округів, послы, посланці, радники, перші, другі і треті секретарі, аташе міністерства закордонних справ, генеральні консули, консули, віце-консули і консульські агенти, дипломатичні кур'єри та особи, що їх супроводжують; військові, військово-морські і військово-повітряні аташе і їх помічники, глави та члени урядових делегацій, відповідальні посадові особи міністерств та інших урядових установ, які прибули в країну у службових справах; керівники та члени громадських організацій,

що представляють іноземну державу, а також видні суспільні діячі, які представляють іноземну державу.

На завершення хотілося б зазначити, що в сучасних умовах положення Конвенції про запобігання та покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів має істотне значення для міжнародного співтовариства в плані підтримки і зміцнення нормальних, дружніх відносин між усіма державами. Та все ж на сьогоднішній день залишається актуальним питання підвищення її ефективності, для чого потрібні більш рішучі та злагоджені дії з боку міжнародного співтовариства, зокрема шляхом обміну інформацією, в тому числі надання державами одна

Одній якнайповнішої правової допомоги у зв'язку з кримінально-процесуальними діями, здійснюваними щодо злочинів, передбачених Конвенцією.